

На основу члана 28. став 7, члана 30. став 4, члана 33. став 6 и члана 36. Закона о банкама („Службени гласник РС“, број 107/2005 и 91/2010) и члана 15. став 1. Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004 и 44/2010), Извршни одбор Народне банке Србије доноси

О Д Л У К У О УПРАВЉАЊУ РИЗИЦИМА БАНКЕ

I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

1. Овом одлуком прописују се ближи услови и начин идентификације, мерења и процене ризика којима је банка изложена у свом пословању, осим ризика усклађености пословања, као и управљање тим ризицима, укључујући и начин израчунавања појединачних показатеља пословања банке у вези са управљањем ризицима и ограничења која се односе на ризике.

2. Банка је у свом пословању нарочито изложена или може бити изложена следећим ризицима:

- 1) ризику ликвидности;
- 2) кредитном ризику, укључујући и резидуални ризик, ризик смањења вредности потраживања, ризик измирења/испоруке, као и ризик друге уговорне стране;
- 3) каматном ризику;
- 4) девизном ризику и осталим тржишним ризицима;
- 5) ризику концентрације, који посебно укључује ризике изложености банке према једном лицу или групи повезаних лица;
- 6) ризицима улагања банке;
- 7) ризицима који се односе на земљу порекла лица према коме је банка изложена (ризик земље);
- 8) оперативном ризику, који посебно укључује правни ризик.
- 9) ризику усклађености пословања банке,
- 10) стратешком ризику,
- 11) другим ризицима.

¹ Одлуком о минималним стандардима управљања информационим системом финансијске институције („Службени гласник РС“, бр. 23/2013) утврђено је да тач. 17 и 18. и тач од 68. до 72. Одлуке о управљању ризицима банке престају да важе 1. јануара 2014. године.

Ризици из ове тачке, у смислу ове одлуке, имају следеће значење:

1) резидуални ризик је могућност настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке услед тога што су технике ублажавања кредитног ризика мање ефикасне него што се очекује или њихова примена недовољно утиче на умањење ризика којима је банка изложена;

2) ризик смањења вредности потраживања (*dilution risk*) јесте могућност настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке по основу смањења вредности откупљених потраживања услед готовинских или неготовинских обавеза претходног повериоца према дужнику;

3) ризик измирења/испоруке је могућност настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке по основу неизмирених трансакција или услед неизвршавања обавезе друге уговорне стране по трансакцијама слободне испоруке на уговорени датум измирења/испоруке (*due delivery date*);

4) ризик друге уговорне стране (*counterparty credit risk*) јесте могућност настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке услед неизмирења обавезе друге уговорне стране у трансакцији пре коначног поравнања новчаних токова трансакције, односно измирења новчаних обавеза по тој трансакцији;

5) ризик усклађености пословања банке је могућност настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке услед пропуштања усклађивања пословања са законом и другим прописом, стандардима пословања, процедурама о спречавању прања новца и финансирања тероризма, као и с другим актима којима се уређује пословање банака, а посебно обухвата ризик од санкција регулаторног тела, ризик од финансијских губитака и репутациони ризик;

6) стратешки ризик је могућност настанка негативних ефеката на финансијски резултат или капитал банке услед непостојања одговарајућих политика и стратегија, те њиховог неадекватног спровођења, као и услед промена у окружењу у коме банка послује или изостанка одговарајућег реаговања банке на те промене.

II. УСПОСТАВЉАЊЕ СИСТЕМА УПРАВЉАЊА РИЗИЦИМА БАНКЕ

3. Банка је дужна да успостави свеобухватан и поуздан систем управљања ризицима, који је укључен у све њене пословне активности и који обезбеђује да ризични профил банке увек буде у складу с већ утврђеном склоношћу ка ризицима. Систем управљања ризицима мора бити сразмеран природи, обиму и сложености пословања банке, односно њеном ризичном профилу.

Систем управљања ризицима се, у смислу става 1. ове тачке, сматра свеобухватним и поузданим ако банци омогућава да управља ризицима којима је изложена или може бити изложена по основу својих пословних активности.

Систем управљања ризицима се, у смислу става 1. ове тачке, сматра укљученим у све пословне активности банке ако банка сваку пословну одлуку којом преузима ризике (укључујући и услове под којима се уговарају поједине трансакције) доноси узимајући у обзир претходну процену запослених одговорних за управљање ризицима.

Под пословним активностима из става 1. ове тачке подразумевају се и активности које за рачун банке предузима треће лице (поверавање активности трећим лицима).

Ризичним профилем банке из става 1. ове тачке сматра се процена банке о структури и нивоима свих ризика којима је изложена или може бити изложена у свом пословању.

Склоношћу банке ка ризицима из става 1. ове тачке сматра се намера банке да преузима ризике ради остваривања својих стратегија и политика (структура ризика), као и одређивање овог преузимања на прихватљивом нивоу ризика (толеранција према ризицима).

4. Систем управљања ризицима обухвата:

- стратегију и политике за управљање ризицима, као и процедуре за идентификовање и мерење, односно процену ризика и за управљање ризицима;
- одговарајућу унутрашњу организацију, односно организациону структуру банке;
- ефективан и ефикасан процес управљања свим ризицима којима је банка изложена или може бити изложена у свом пословању;
- адекватан систем унутрашњих контрола;
- одговарајући информациони систем;
- адекватан процес интерне процене адекватности капитала.

Стратегија, политике и процедуре

5. Стратегију за управљање ризицима чини један или више докумената којима се уређује јединствено и доследно управљање ризицима банке на дугорочној основи и којима је одређен однос банке према ризицима којима је изложена или може бити изложена у свом

пословању, укључујући и ризике који произлазе из макроекономског окружења у коме банка послује.

Стратегија за управљање ризицима треба да буде усклађена с пословном политиком и стратегијом банке.

6. Стратегија за управљање ризицима нарочито садржи:

- преглед и дефиниције свих ризика којима је банка изложена или може бити изложена;
- дугорочне циљеве утврђене пословном политиком и стратегијом банке, као и склоност ка ризицима одређену у складу с тим циљевима;
- основна начела преузимања ризика и управљања ризицима;
- основна начела процеса интерне процене адекватности капитала банке.

Банка је дужна да стратегију за управљање ризицима периодично разматра и да је, по потреби, мења, а нарочито у случају значајнијих измена пословне политике и стратегије банке, односно промена у макроекономском окружењу у коме банка послује.

7. Политике за управљање ризицима чини један или више докумената банке којима се нарочито уређује:

- начин организовања процеса управљања ризицима банке и јасно разграничење одговорности запослених у свим фазама тог процеса;
- начин процене ризичног профила банке и методологије за идентификовање и мерење ризика, односно процену појединачних ризика;
- мере за ублажавање појединачних ризика и правила за примену тих мера;
- начин праћења и контроле појединачних ризика и успостављање система лимита банке;
- начин одлучивања о пословним трансакцијама које доводе до прекорачења успостављених лимита, као и дефинисање изузетних околности у којима је одобравање тог прекорачења могуће у законским оквирима;
- принципи функционисања система унутрашњих контрола банке, начин и методологија за спровођење процеса интерне процене адекватности капитала банке;
- оквир и учесталост стрес тестирања, као и поступање у случајевима неповољних резултата стрес тестова.

Банка је дужна да политике за управљање ризицима преиспитује најмање једном годишње, а ако настану значајније промене у ризичном профилу банке – и чешће, као и да их, по потреби, мења.

8. Банка је дужна да, на основу стратегије и политика за управљање ризицима, усвоји, примењује и, по потреби, ажурира процедуре за идентификовање, мерење, односно процену ризика којима је изложена или може бити изложена, као и за управљање тим ризицима.

Банка је дужна да процедурама за идентификовање ризика нарочито обезбеди да то идентификовање буде благовремено и свеобухватно, као и да обезбеди анализу узрока који доводе до настанка ризика.

Процедуре за мерење, односно процену ризика нарочито садрже квантитативне и/или квалитативне методе на основу којих банка може благовремено уочити промене свог ризичног профила, укључујући и настанак нових ризика.

Процедуре за управљање ризицима нарочито садрже опис поступака за ублажавања ризика, као и опис поступака за праћење и контролу ризика.

Унутрашња организација, односно организациона структура

9. Банка је дужна да успостави такву унутрашњу организацију, односно организациону структуру којом ће активности управљања ризицима (*middle office*) и активности подршке (*back office*) функционално и организационо одвојити од преузимања ризика (*front office*), с јасно утврђеном поделом послова и дужности запослених којом се спречава сукоб интереса.

Подела послова и дужности запослених јасно је утврђена ако су испуњени следећи услови :

- да се унутрашњим актима банке којима се уређује организација њеног пословања могу недвосмислено утврдити послови и дужности запослених;
- да су запослени упознати са својим пословима и дужностима;
- да је процес доношења и спровођења одлука документован.

10. Банка је дужна да омогући адекватну комуникацију, размену информација и сарадњу на свим организационим нивоима – ради спровођења пословне политике и стратегије, као и стратегије и политика за управљање ризицима.

11. Банка је дужна да, у складу са обимом, врстом и сложеностју послова које обавља, у систем управљања ризицима укључи довољан број запослених који имају одговарајућу стручност и професионално искуство и да увек обезбеђује континуитет у спровођењу стратегије и политика за управљање ризицима.

12. Банка је дужна да утврди адекватну политику зарада и осталих примања запослених у банци.

Политика из става 1. ове тачке је адекватна ако је заснована на спровођењу пословне политике и стратегије банке, као и стратегије и политика за управљање ризицима, и ако подстиче разумно и опрезно преузимање ризика.

Политика зарада и других примања, у смислу става 1. ове тачке, подстиче разумно и опрезно преузимање ризика ако узима у обзир све врсте ризика којима је банка изложена или може бити изложена по основу појединих активности, а систем награда, односно бонуса запослених је:

- заснован на остварењу пословних циљева и симетричан, односно укупан фонд за бонусе и награде одређује се у складу са степеном остварења пословних циљева (што подразумева и знатно смањење или укидање тог фонда, односно дела фонда који се односи на одређене запослене – у случају да пословни циљеви нису остварени у складу с планираним) и

- усклађен с периодом на који се ризик односи, односно динамика награђивања одговара том периоду.

Одредбе ове тачке сходно се примењују на одређивање накнаде члановима управног одбора банке.

Процес управљања ризицима

13. Банка је дужна да успостави ефективан и ефикасан процес управљања ризицима, који обухвата ублажавање, праћење и контролу ризика којима је банка изложена или може бити изложена а које је идентификовала и измерила, односно проценила.

Под ублажавањем ризика подразумева се диверсификација, пренос, смањење и/или избегавање ризика, а банка га спроводи имајући у виду свој ризични профил и склоност ка ризицима.

Под праћењем и контролом ризика подразумева се учесталост и начин праћења ризика којима је банка изложена, као и праћење и контрола лимита у оквиру успостављеног система лимита.

14. При вршењу контроле ризика, банка проверава примену метода и процедура за управљање ризицима (укључујући и нове ризике) и оцењује њихову ефективност и ефикасност и редовно анализира систем лимита ради провере његове адекватности.

Систем унутрашњих контрола

15. Систем унутрашњих контрола представља скуп процеса и процедура успостављених ради адекватне контроле ризика, праћења ефективности и ефикасности пословања, поузданости финансијских и осталих података и информација банке, као и њихове усклађености с прописима, унутрашњим актима и пословним стандардима, а чији је циљ обезбеђење сигурности и стабилности пословања банке.

Систем унутрашњих контрола банке обухвата:

- одговарајуће контролне активности, које спроводе извршни одбор банке, лица одговорна за управљање ризицима и запослени у банци;
- редовну процену адекватности, поузданости и ефикасности система управљања ризицима, коју врши унутрашња ревизија.

Системом унутрашњих контрола банке обезбеђује се благовремено информисање организационих јединица банке и лица одговорних за управљање ризицима о уоченим недостацима, затим примена мера којима ће се ти недостаци отклонити, као и евентуалне измене система управљања ризицима кад је то потребно.

16. Банка је дужна да обезбеди да унутрашње контроле буду саставни део свих свакодневних активности њених запослених, као и да запослени, у складу с добрим пословним обичајима, професионалним и етичким стандардима, разумеју сврху и значај ових контрола, као и свој допринос ефективном спровођењу тих контрола.

Банка је дужна да системом унутрашњих контрола успостави, тамо где је то применљиво, контроле којима се ограничава приступ материјалној имовини банке, односно обезбеђује сигурност те имовине. Ове контроле укључују различите начине ограничења приступа материјалној имовини банке (нпр. вишеструке провере или заједничке провере више лица), као и периодични попис ове имовине.

Информациони систем

17. Банка је дужна да усвоји и примењује стратегију развоја информационог система и политику сигурности тог система.

Стратегијом развоја информационог система банка обезбеђује да тај систем увек буде у складу с природом, обимом и сложеностју активности банке.

Политика сигурности информационог система нарочито се односи на:

- 1) начин обезбеђивања сигурности овог система;
- 2) принципе и процедуре за обезбеђивање:
 - поверљивости података, односно њихове доступности само овлашћеним лицима,
 - интегритета података, односно њихове прецизности и потпуности,
 - доступности података овлашћеним лицима кад је то потребно, укључујући и процедуре које омогућавају континуирано извршавање пословних операција банке у случају настанка системских грешака или пада система;
- 3) поделу послова и дужности у вези са информационом технологијом, подацима из информационог система и пратећом документацијом.

18. Банка је дужна да обезбеди да рачуноводствени систем, други системи за обраду података, као и систем извештавања, буду интегрални део информационог система банке.

19. Банка је дужна да успостави такав систем извештавања који ће свим нивоима у банци обезбедити благовремене, тачне и довољно детаљне информације које су неопходне за доношење пословних одлука и ефикасно управљање ризицима, односно за сигурно и стабилно пословање банке.

У систем извештавања о ризицима благовремено се укључује и извештавање о настанку ризика који раније нису идентификовани, као и о уочавању неочекиваног интензитета раније идентификованих ризика.

Процес интерне процене адекватности капитала (ICAAP)

20. Банка је дужна да спроводи процес интерне процене адекватности капитала, односно утврђује укупне интерне капиталне

захтеве у складу са својим ризичним профилем, као и да утврђује расположиви интерни капитал и врши његову расподелу.

У смислу ове одлуке – укупни интерни капитални захтеви означавају износ капитала који је потребан за покриће свих ризика којима је банка изложена или може бити изложена у свом пословању, док интерни капитални захтев за појединачни ризик означава износ капитала потребан за покриће појединачног ризика коме је банка изложена или може бити изложена у свом пословању.

Расположиви интерни капитал, у смислу ове одлуке, означава износ капитала који је расположив за покриће свих ризика којима је банка изложена или може бити изложена у свом пословању.

Стратегија и план управљања капиталом

21. Банка је дужна да успостави стратегију управљања капиталом која обезбеђује одржавање таквог нивоа и такве структуре расположивог интерног капитала који могу да подрже очекивани раст пласмана, будућих извора средстава и њиховог коришћења, политику дивиденди, као и све промене минималног износа капитала прописаног одлуком којом се уређује адекватност капитала.

Банка је дужна да успостави план управљања капиталом, који нарочито садржи:

- стратешке циљеве и период за њихово остварење, узимајући у обзир утицај макроекономског окружења и фазе привредног циклуса;
- начин организације процеса управљања расположивим интерним капиталом;
- процедуре планирања адекватног нивоа расположивог интерног капитала;
- начин достизања и одржавања адекватног нивоа расположивог интерног капитала;
- план пословања у случају настанка непредвиђених догађаја који могу да утичу на расположиви интерни капитал.

22. Банка је дужна да на континуираној основи спроводи документовани процес интерне процене адекватности капитала који одговара природи, обиму и сложености активности банке, у складу са стратегијом и политикама за управљање ризицима, као и стратегијом управљања капиталом.

Банка је дужна да обезбеди да процес из става 1. ове тачке испуњава и следеће услове:

- да је заснован на процесу идентификације и мерења, односно процене ризика;
- да пружа свеобухватну процену ризика, као и праћење значајних ризика којима је банка изложена или може бити изложена у свом пословању;
- да обезбеђује адекватан ниво расположивог интерног капитала у складу с ризичним профилем банке;
- да је на одговарајући начин укључен у систем управљања банком и доношења одлука у банци;
- да је предмет редовне анализе, праћења и провере.

Фазе процеса

23. Банка је дужна да обезбеди да процес интерне процене адекватности капитала обухвата следеће фазе:

- 1) утврђивање материјално значајних ризика;
- 2) израчунавање интерних капиталних захтева за појединачне ризике;
- 3) утврђивање укупних интерних капиталних захтева;
- 4) поређење следећих елемената:
 - капитала обрачунатог у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке и расположивог интерног капитала,
 - минималних капиталних захтева израчунатих у складу са одлуком из алинеје прве ове одредбе и интерних капиталних захтева за појединачне ризике;
 - збира минималних капиталних захтева израчунатих у складу са одлуком из алинеје прве ове одредбе и укупних интерних капиталних захтева.

24. Банка је дужна да својом методологијом установи квантитативне и квалитативне критеријуме на основу којих утврђује материјално значајне ризике који ће бити укључени у процес интерне процене адекватности капитала, узимајући у обзир врсту, обим и сложеност свог пословања, као и специфичности тржишта на којима послује.

Ради утврђивања ризика из става 1. ове тачке, банка је дужна да анализира:

- 1) ризике за које рачуна минималне капиталне захтеве у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке;
- 2) ризике који нису у потпуности обухваћени минималним капиталним захтевима из одредбе под 1) овог става (кредитно-девизни ризик, резидуални ризик, могућа потцењеност кредитног ризика услед примене стандардизованог приступа, могућа потцењеност оперативног

ризика услед примене приступа основног индикатора или стандардизованог приступа);

3) ризик ликвидности, каматни ризик, ризик концентрације, репутациони и стратешки ризик;

4) ризике који настају по основу спољних фактора, а који укључују утицај пословног и макроекономског окружења, као и ризике који нису наведени у одредбама од 1) до 3) овог става.

Банка је дужна да на документован начин образлаже одлуке о неукључивању појединачних ризика у процес интерне процене адекватности капитала.

25. Методологијом за мерење, односно процену ризика ради спровођења процеса интерне процене адекватности капитала нарочито се уређује:

- коришћење приступа за израчунавање минималних капиталних захтева, у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке;

- коришћење сопствених приступа за израчунавање интерних капиталних захтева за појединачне ризике.

Применом методологије из става 1. ове тачке банка израчунава интерне капиталне захтеве за појединачне ризике.

26. Банка је дужна да редовно, а најмање једном годишње, спроводи стрес тестирање за све материјално значајне ризике и за интерне капиталне захтеве за те ризике.

Под стрес тестирањем из става 1. ове тачке подразумева се процена потенцијалних ефеката специфичних догађаја и/или промене више фактора ризика на капитал и финансијски резултат банке. Стрес тестирање може се спроводити:

- 1) анализом осетљивости, којом се процењују ефекти промене одређеног фактора ризика на капитал и финансијски резултат банке, или

- 2) сценарио-анализом, којом се процењују ефекти истовремене промене више фактора ризика на капитал и финансијски резултат банке у јасно утврђеним ванредним (стресним) околностима.

Банка је дужна да резултате добијене по основу стрес тестирања узима у обзир при процени и одржавању адекватног нивоа расположивог интерног капитала.

Банка је дужна да у стрес тестове укључи све значајне факторе ризика специфичне за њено пословно окружење, укључујући и факторе макроекономског окружења.

27. Банка израчунава укупне интерне капиталне захтеве на основу збира интерних капиталних захтева за појединачне ризике добијених коришћењем методологије из тачке 25. ове одлуке и резултата стрес тестова из тачке 26. те одлуке, узимајући у обзир и могуће ефекте диверсификације.

Расположиви интерни капитал, интерни капитални захтеви за појединачне ризике и укупни интерни капитални захтеви, добијени као резултат процеса интерне процене адекватности капитала банке, могу се разликовати од капитала банке, минималних капиталних захтева банке и збира минималних капиталних захтева, израчунатих у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке, при чему је банка дужна да анализира и документује те разлике.

27а. Банка је дужна да извештај о процесу интерне процене адекватности капитала саставља са стањем на дан 31. децембра и да га доставља Народној банци Србије у роковима прописаним за достављање и објављивање годишњих финансијских извештаја са извештајем спољног ревизора.

Банка је дужна да извештај из става 1. ове тачке доставља у штампаној и електронској форми.

Садржај и форма извештаја из ове тачке утврђени су у Прилогу 1, који је одштампан уз ову одлуку и њен је саставни део.

Укључивање процеса интерне процене адекватности капитала у систем управљања и доношења одлука

28. Банка је дужна да процес интерне процене адекватности капитала укључи у систем управљања банке и доношења одлука у банци, односно да резултате ових процена користи у процесу доношења пословних одлука и одлука у вези са управљањем ризицима, као и у процесу успостављања система лимита.

Банка је дужна да редовно, а најмање једном годишње, проверава и преиспитује процес интерне процене адекватности капитала, као и да, ако је неопходно, на одговарајући начин прилагоди тај процес.

Поред редовне годишње провере процеса из става 1. ове тачке, банка је дужна да преиспитује и прилагођава тај процес кад год је изложена новим ризицима и значајним променама – како у својим стратешким опредељењима и оперативним плановима, тако и у спољном окружењу.

Процес интерне процене адекватности капитала банке предмет је и унутрашње ревизије банке.

III. УПРАВЉАЊЕ РИЗИЦИМА БАНКЕ

Ризик ликвидности

29. Ризик ликвидности је могућност настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке услед неспособности банке да испуњава своје доспеле обавезе, и то због:

- повлачења постојећих извора финансирања, односно немогућности прибављања нових извора финансирања (ризик ликвидности извора средстава), или
- отежаног претварања имовине у ликвидна средства због поремећаја на тржишту (тржишни ризик ликвидности).

Управљање ризиком ликвидности

30. Банка је дужна да утврђује и одржава одговарајући ниво резерве ликвидности у складу са анализом рочне неусклађености њених билансних обавеза и потраживања и ванбилансних ставки (*gap* анализа) за унапред утврђене периоде који укључују и период од једног дана.

Банка је дужна да обезбеди управљање ризиком ликвидности збирно по свим валутама и појединачно по значајним валутама, да обезбеди стабилност и диверсификацију извора финансирања, решавање привремених и дугорочних криза ликвидности, као и благовремено и адекватно поступање у случајевима повећаног ризика ликвидности.

31. Банка користи различите технике за ублажавање ризика ликвидности које, поред одговарајућих резерви ликвидности које јој омогућавају несметано пословање у ванредним условима, укључују и диверсификоване и стабилне изворе финансирања. Банка је дужна да ове технике редовно проверава и усклађује.

Банка је дужна да редовно спроводи стрес тестове, односно анализе осетљивости и сценарио-анализе засноване на различитим

претпоставкама, укључујући и пословање у ванредним условима, као и да редовно преиспитује да ли су коришћене претпоставке адекватне. Банка је дужна да у стрес тестове укључи и ванбилансне ставке.

План пословања у случају наступања непредвиђених догађаја

32. Ради обезбеђења благовременог и адекватног поступања у случајевима повећаног ризика ликвидности, банка је дужна да усвоји план пословања у случају настанка непредвиђених догађаја (криза ликвидности), који нарочито садржи:

- 1) процедуре за рано откривање могућих проблема у вези с ликвидношћу банке, а које укључују листу индикатора раног упозорења;
- 2) имена и функције лица одговорних за идентификовање проблема из одредбе под 1) овог става, као и лица која о томе морају бити обавештена;
- 3) јасно утврђене активности, односно обавезе и одговорности у управљању кризом ликвидности;
- 4) обавезу припремања посебних извештаја с подацима, показатељима и другим информацијама значајним за предузимање мера у случајевима кризе ликвидности и за потребе интерног обавештавања;
- 5) начин приступа расположивим или потенцијалним изворима ликвидности, као и процедуре за обезбеђење приступа допунским изворима финансирања, односно изворима који се не користе у редовном пословању;
- 6) начин обавештавања Народне банке Србије о узроцима кризе ликвидности, као и о планираним активностима за њихово отклањање.

Банка је дужна да најмање једном годишње тестира план из става 1. ове тачке и да га мења у складу с резултатима сценарио-анализа, а организациона јединица која спроводи ово тестирање дужна је да о томе у најкраћем року извести одбор банке у чијем је делокругу усвајање и измена тог плана.

Показатељ ликвидности

33. Ниво ликвидности банке исказује се показатељем њене ликвидности, као и ужим показатељем ликвидности банке.

Показатељ ликвидности банке представља однос збира ликвидних потраживања банке првог и другог реда, с једне стране, и збира обавеза банке по виђењу или без уговореног рока доспећа и обавеза банке са уговореним роком доспећа у наредних месец дана од дана вршења обрачуна показатеља ликвидности, с друге стране.

Ужи показатељ ликвидности банке представља однос ликвидних потраживања банке првог реда, с једне стране, и збира обавеза банке по виђењу или без уговореног рока доспећа и обавеза банке са уговореним роком доспећа у наредних месец дана од дана вршења обрачуна показатеља ликвидности, с друге стране.

34. Банка је дужна да ниво ликвидности одржава тако да:

- 1) показатељ ликвидности:
 - износи најмање 1,0 – кад је обрачунат као просек показатеља ликвидности за све радне дане у месецу,
 - не буде мањи од 0,9 дуже од три узастопна радна дана,
 - износи најмање 0,8 кад је обрачунат за један радни дан;
- 2) ужи показатељ ликвидности:
 - износи најмање 0,7 – кад је обрачунат као просек показатеља ликвидности за све радне дане у месецу,
 - не буде мањи од 0,6 дуже од три узастопна радна дана,
 - износи најмање 0,5 кад је обрачунат за један радни дан.

Критично низак ниво ликвидности банке представља ниво ликвидности чији је показатељ, односно ужи показатељ нижи од једног од лимита утврђеног у ставу 1. ове тачке.

Ако утврди критично низак ниво ликвидности, банка је дужна да о томе обавести Народну банку Србије најкасније наредног радног дана. Ово обавештење садржи податке о износу ликвидних средстава која недостају, о разлозима неликвидности, као и о планираним активностима за отклањање узрока који су довели до неликвидности.

35. Ликвидна потраживања банке првог реда чине готовина и потраживања банке код којих је уговорено да доспевају у наредних месец дана од дана вршења обрачуна показатеља ликвидности, и то:

- готовина у благајни, средства на жиро-рачуну, злато и други племенити метали;
- средства на рачунима код банака с расположивим кредитним рејтингом изабране агенције за рејтинг коме одговара ниво кредитног квалитета 3 или бољи, утврђен у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке (инвестициони ранг);
- депозити код Народне банке Србије;
- чекови и друга новчана потраживања у поступку реализације;
- неопозиве кредитне линије одобрене банци;
- акције и дужничке хартије од вредности котиране на берзи.

Поред потраживања из става 1. ове тачке, ликвидна потраживања банке првог реда чини и 90% фер вредности хартија од вредности које гласе на динаре, без девизне клаузуле, чији је издавалац Република Србија и чија је минимална рочност три месеца, односно 90 дана, а које је банка класификовала као хартије од вредности којима се тргује или хартије од вредности које су расположиве за продају.

Под девизном клаузулом из става 2. ове тачке подразумева се валутна клаузула у смислу закона којим се уређује девизно пословање, као и свака друга клаузула којом се утврђује заштита од ризика промене курса динара.

Ликвидна потраживања банке другог реда чине остала потраживања банке која доспевају у наредних месец дана од дана вршења обрачуна показатеља ликвидности.

Ради израчунавања показатеља ликвидности, депозити банке по виђењу и депозити с дневном авизом сматрају се депозитима ороченим на један дан.

У обрачун показатеља ликвидности банке не укључују се њена потраживања која су класификована у категорије Г и Д у складу са одлуком којом се уређује класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке.

36. Обавезе банке по виђењу или без уговореног рока доспећа чине део њених обавеза, и то:

- 40% депозита по виђењу банака,
- 20% депозита по виђењу осталих депонената,
- 10% штедних улога,
- 5% гаранција и других облика јемства,
- 20% неискоришћених одобрених неопозивих кредитних линија.

Остале обавезе банке које доспевају у наредних месец дана од дана вршења обрачуна показатеља ликвидности представљају, у смислу ове одлуке, обавезе банке са уговореним роком доспећа.

37. Ликвидна потраживања банке обрачунавају се по тржишној вредности, а ако ту вредност није могуће утврдити – обрачунавају се по књиговодственој вредности.

Динарска противвредност ликвидних потраживања и обавеза банке који гласе на страну валуту утврђује се по званичном средњем курсу динара на дан обрачуна.

Ако потраживање или обавеза банке из тачке 33. ове одлуке доспева у ануитетима – у обрачун показатеља ликвидности укључују се ануитети тог потраживања, односно обавезе који доспевају у року од месец дана од дана вршења овог обрачуна.

Кредитни ризик

38. Кредитни ризик је могућност настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке услед неизвршавања обавеза дужника према банци.

Банка је дужна да управља кредитним ризиком на нивоу појединачних пласмана и на нивоу целокупног кредитног портфолија.

Ради преузимања кредитног ризика и управљања тим ризиком банка успоставља одговарајући кредитни процес, који обухвата процес одобравања пласмана и процес управљања овим ризиком.

39. Банка је дужна да, у оквиру кредитног процеса, утврди:

1) критеријуме и принципе за одобравање нових и репрограм и реструктурирање постојећих пласмана, а нарочито за одлучивање о одобравању пласмана који представљају велику изложеност банке;

2) правила за одобравање и праћење пласмана на нивоу појединачних дужника и пружалаца кредитне заштите, на нивоу групе с њима повезаних лица, као и на нивоу лица повезаних с банком, у складу са износом и ризичношћу пласмана.

40. Банка је дужна да, при доношењу одлуке о одобравању пласмана, процени финансијско стање и кредитну способност дужника, као и вредност и правну сигурност његове кредитне заштите, те друге релевантне факторе.

Ако одобрава пласмане под условима који се разликују од тржишних, банка је дужна да успостави процедуре за одобравање и праћење таквих пласмана, као и за предузимање одговарајућих мера ради смањења кредитног ризика који произлази из тих пласмана.

41. Банка је дужна да врши процену кредитног ризика која је заснована на квантитативним и квалитативним критеријумима који узимају у обзир карактеристике одређеног дужника и пласмана и

омогућавају јасно рангирање пласмана у одговарајуће ризичне категорије према степену наплативости. Банка је дужна да обезбеди континуирано праћење и проверу адекватности рангирања пласмана у ове категорије.

При утврђивању износа исправке вредности билансне активе и резервисања за губитке по ванбилансним ставкама, банка је дужна да узме у обзир процену кредитног ризика.

Банка је дужна да процену кредитног ризика јасно документује.

42. Банка је дужна да успостави ефикасно праћење пласмана с јасно дефинисаним процедурама и учесталостију а које јој омогућава да, у случају погоршања финансијског стања и кредитне способности дужника или пружаоца кредитне заштите, благовремено предузме одговарајуће мере ради смањења кредитног ризика.

Праћење квалитета пласмана на нивоу појединачног дужника банка заснива превасходно на обезбеђивању ажурних података о финансијском стању и кредитној способности дужника и тржишној вредности средстава обезбеђења. Банка је дужна да прати испуњење уговорних обавеза дужника, а нарочито коришћење средстава одобрених за уговорене намене.

Банка је дужна да успостави систем раног уочавања повећаног кредитног ризика, који омогућава благовремено идентификовање дужника код којих је дошло до овог повећања и који укључује утврђивање квалитативних и квантитативних индикатора за рано уочавање повећаног кредитног ризика.

Праћење пласмана банка спроводи од момента одобравања пласмана до престанка важења уговора на основу ког је банка изложена кредитном ризику, а обухвата праћење појединачних пласмана, дужника и инструмената кредитне заштите. Поред редовног праћења, банка посебно надгледа све пласмане одобрене дужницима који су у статусу неизмирења обавеза.

42а. Банка може потраживање од правног лица, предузетника и пољопривредника да уступи другој банци.

Изузетно од става 1. ове тачке, банка може доспело потраживање од правног лица, предузетника и пољопривредника да уступи и другом правном лицу.

Банка може да уступи потраживање од физичког лица – корисника финансијских услуга у складу са законом којим се уређује заштита корисника финансијских услуга.

Пре доношења одлуке о уступању из ст. од 1. до 3. ове тачке, банка је дужна да процени утицај уступања из тих ставова на:

- активу пондерисану кредитним ризиком, резерву за процењене губитке и показатељ адекватности капитала банке;
- износ и структуру проблематичних кредита банке, у смислу одлуке којом се уређује извештавање банака;
- трошкове и финансијски резултат банке;
- ризични профил банке.

Банка је дужна да Народну банку Србије обавести о намеравању уступању из ст. од 1. до 3. ове тачке најкасније 30 дана пре закључења уговора о том уступању и да јој уз то обавештење достави следећу документацију:

- 1) одлуку надлежног органа управљања банке о уступању из тих ставова;
- 2) основне податке о лицу коме банка намерава да уступи потраживање (пословно име, седиште и матични број лица, као и податке о власничкој структури овог лица и о члановима органа управљања тог лица), с назнаком да ли је реч о лицу повезаном с банком;
- 3) нацрт уговора о уступању из тих ставова, с датумом планираног закључења, односно извршења тог уговора;
- 4) резултате процене из става 4. ове тачке;
- 5) податке о бруто књиговодственој вредности потраживања које се уступа и о износу исправке вредности тог потраживања;
- 6) податке о томе да ли се уступање из тих ставова врши уз накнаду, податке о вредности ове накнаде у апсолутном износу, односно процентуално од вредности потраживања које се уступа умањене за исправку вредности, као и податке о томе да ли банка посредно или непосредно обезбеђује средства која се користе за плаћање те накнаде.

Изузетно од става 5. ове тачке, банка може да, у случају хитности, када је уступање потраживања из ст. 1. до 3. ове тачке неопходно ради побољшања њеног финансијског положаја, од Народне банке Србије затражи одобрење да јој обавештење и документацију из става 5. ове тачке достави и у року краћем од рока из тог става, али не

касније од пет радних дана пре закључења уговора о уступању потраживања

Ако банка датум планираног закључења, односно извршења уговора из става 5. одредба под 3) ове тачке измени након достављања обавештења из тог става, дужна је да о овој промени без одлагања обавести Народну банку Србије.

Банка је дужна да о извршеном уступању из ст. од 1. до 3. ове тачке обавести Народну банку Србије у року од пет дана од дана уступања.

43. Банка је дужна да редовно анализира структуру и квалитет кредитног портфолија, што укључује и процену ризика концентрације и резидуалног ризика, као и процену будућих промена овог портфолија.

Резултате анализе из става 1. ове тачке банка узима у обзир при дефинисању стратегије и политика за управљање ризицима у делу који се односи на управљање кредитним ризиком.

44. Банка је дужна да, за пласмане уговорене у иностраној валути или у динарима с валутном клаузулом, процењује кредитно-девизни ризик, односно утицај промене курса динара на финансијско стање и кредитну способност дужника, а нарочито да анализира адекватност новчаних токова дужника у односу на промењени ниво кредитних обавеза уз претпоставку да ће доћи до одређених промена курса динара на годишњем нивоу.

Каматни ризик

45. Каматни ризик је ризик од могућег настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке по основу позиција из банкарске књиге услед промена каматних стопа.

Банка је дужна да управља различитим облицима каматног ризика, и то:

- ризиком временске неусклађености доспећа и поновног одређивања цена (*repricing risk*);
- ризиком криве приноса (*yield curve risk*), коме је изложена услед промене облика криве приноса;
- базним ризиком (*basis risk*), коме је изложена због различитих референтних каматних стопа код каматно осетљивих позиција са сличним карактеристикама што се тиче доспећа или поновног одређивања цена;

– ризиком опција (*optionality risk*), коме је изложена због уговорних одредаба у вези с каматно осетљивим позицијама (кредити с могућношћу превремене отплате, депозити с могућношћу превременог повлачења и др.).

46. Банка је дужна да:

- успостави процедуре за мерење, односно процену каматног ризика које обухватају значајне изворе каматног ризика;
- у складу са структуром и сложеностју банкарске књиге, одреди улазне податке (каматне стопе, доспећа, поновно одређивање цена, уграђене опције и др.) како би се обезбедио што прецизнији приказ промена економске вредности или финансијског резултата банке;
- утврди претпоставке за претварање позиција банкарске књиге у новчане токове, које су документоване и доследно се примењују, при чему све важније измене претпоставки треба да буду документоване и објашњене и треба да их одобри управни одбор банке;
- најмање једном годишње спроводи стрес тестове ефеката промене каматних стопа.

47. При утврђивању изложености ризику каматне стопе у банкарској књизи и лимита овог ризика, банка је дужна да процени негативне ефекте промене ове стопе на финансијски резултат банке (биланс успеха), као и на економску вредност банке.

Економска вредност банке, у смислу ове одлуке, јесте нето садашња вредност свих очекиваних токова готовине банке која је једнака садашњој вредности очекиваних токова готовине по основу имовине банке умањеној за садашњу вредност очекиваних токова готовине по основу обавеза банке и коригованој за нето садашњу вредност очекиваних токова готовине по основу ванбилансних ставки банке.

При процени ризика каматне стопе у банкарској књизи, банка је дужна да спроводи стрес тестове ефеката промене каматних стопа, у складу с природом и нивоом ризика којима је изложена.

Тржишни ризици

48. Тржишни ризици су могућност настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке по основу промена вредности билансних позиција и ванбилансних ставки банке које настају услед кретања цена на тржишту.

Тржишни ризици обухватају девизни ризик, ценовни ризик по основу дужничких хартија од вредности и по основу власничких хартија од вредности и робни ризик – у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке.

Уговарање трансакција

49. Банка је дужна да одреди запослене овлашћене за уговарање тржишних трансакција, врсту и лимите трансакција које сваки од тих запослених може да уговара у име и за рачун банке, начин уговарања трансакција, као и начин извештавања о уговореним трансакцијама.

Свака уговорена трансакција се евидентира и све релевантне информације о тој трансакцији треба да буду на одговарајући начин документоване и прослеђене лицима одговорним за управљање тржишним ризицима.

Банка је дужна да обезбеди да организациона јединица у чијем су делокругу послови преузимања тржишних ризика те послове обавља само у пословним просторијама банке, као и да обезбеди контролу трансакција које се односе на преузимање ових ризика. Изузетно, ако се трансакције уговарају телефоном, банка је дужна да, у складу са законом, обезбеди снимање свих телефонских разговора запослених овлашћених за уговарање трансакција.

Евидентирање и контрола трансакција

50. Запослени у организационој јединици у чијем су делокругу активности подршке (*back office*) воде евиденцију свих примљених потврда о трансакцијама уговореним с другом уговорном страном, а дужни су и да проверавају благовременост и потпуност ових потврда. Ако примљене потврде нису благовремено достављене и потпуне, банка је дужна да о томе без одлагања обавести другу уговорну страну.

51. Редовна контрола уговарања тржишних трансакција у банци обухвата контролу:

- благовремености и потпуности документације о уговореној трансакцији;
- усклађености података о уговореној трансакцији с потврдама друге уговорне стране, електронским системима за трговање и другим релевантним изворима података;
- усклађености услова под којим је трансакција уговорена с тржишним условима;

- усклађености уговорене трансакције с правилима и лимитима трговања банке;
- усклађености евидентирања трансакција између лица овлашћених за уговарање трансакција и других организационих јединица у банци.

Процена тржишних ризика

52. Процена изложености тржишним ризицима обухвата нарочито:

- све активности банке које су осетљиве на промене тржишних услова;
- све отворене позиције које произлазе из активности банке;
- концентрацију изложености у књижи трговања;
- ликвидност свих финансијских тржишта на којима банка тргује;
- волатилност тржишних цена финансијских инструмената којима банка тргује;
- корелације између тржишних цена различитих финансијских инструмената којима банка тргује;
- корелације између тржишних и других ризика, а нарочито кредитног и оперативног ризика, као и ризика ликвидности;
- сложене финансијске инструменте и финансијске деривате;
- уграђене опције.

Праћење и контрола тржишних ризика и извештаји о тим ризицима

53. Банка је дужна да успостави праћење и контролу тржишних ризика на дневној основи. Дневно праћење тржишних ризика обухвата праћење свих позиција из књиге трговања, те искоришћености и прекорачења лимита, као и резултата активности трговања банке, при чему лимитима треба да буде обухваћена свака уговорена трансакција.

Банка је дужна да за своје потребе сачињава извештаје о праћењу позиција из књиге трговања, који садрже преглед отворених позиција по врстама трансакција, по врстама ризика и по организационим јединицама, као и преглед успостављених лимита и степена њиховог коришћења. Ови извештаји садрже преглед текућих и кумулативних резултата на месечном и годишњем нивоу.

Ризик концентрације

54. Ризик концентрације је ризик који директно или индиректно произлази из изложености банке према истом или сличном извору настанка ризика, односно истој или сличној врсти ризика.

Ризик концентрације односи се на:

- велике изложености;
- групе изложености са истим или сличним факторима ризика, као што су привредни сектори, географска подручја, врсте производа и сл.;
- инструменте кредитне заштите, укључујући и рочну и валутну неусклађеност између великих изложености и инструмената кредитне заштите тих изложености.

Банка контролу ризика концентрације врши успостављањем одговарајућих лимита изложености који јој омогућавају диверсификацију кредитног портфолија.

Ублажавање ризика концентрације банка спроводи активним управљањем кредитним портфолиом, као и прилагођавањем успостављених лимита.

Велике изложености

55. Велика изложеност банке према једном лицу или групи повезаних лица јесте изложеност која износи најмање 10% капитала банке обрачунатог у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке.

Повезана лица из става 1. ове тачке имају значење утврђено у Закону о банкама. Ради израчунавања велике изложености, физичко или правно лице укључује се у сваку групу повезаних лица којој припада.

56. Изложеност према једном лицу или групи повезаних лица представља збир изложености према тим лицима израчунатих:

- за позиције из књиге трговања по којима банка, у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке, обрачунава капитални захтев за ценовни ризик – на начин прописан тачком 57. ове одлуке;
- за позиције из банкарске књиге по основу којих је банка изложена ризику друге уговорне стране – на начин прописан одредбама одлуке којом се уређује адекватност капитала банке које се односе на ове позиције;
- као збир бруто књиговодствених вредности свих осталих билансних позиција и ванбилансних ставки које се односе на та лица, умањен за исправке вредности по билансној активи и за резервисања за

губитке по ванбилансној активи, као и за износ потребне резерве за процењене губитке.

У обрачун изложености из става 1. ове тачке банка не укључује:

- изложености по основу спот куповине/продаје валута настале у периоду до уговореног датума измирења, који није дужи од два радна дана од датума плаћања;
- изложености по основу трансакција куповине/продаје хартија од вредности настале у периоду до уговореног датума измирења, који није дужи од пет радних дана од датума плаћања или датума испоруке хартија од вредности, зависно од тога који је датум ранији;
- изложености по основу пословања клијената банке које не трају дуже од наредног радног дана и које настају по основу пружања услуга платног промета, обрачуна и клиринга у свим валутама, по основу кореспондентских послова или пружања услуга обрачуна и клиринга хартија од вредности, као и на основу кастоди послова.

57. Изложеност према једном лицу по основу позиција из књиге трговања израчунава се као збир:

- нето других позиција по основу свих финансијских инструмената које је издало то лице, при чему су нето позиције за сваки финансијски инструмент израчунате у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке;
- нето позиција по основу покровитељства емисије хартија од вредности тог лица, израчунатих у складу са одлуком из алинеје прве овог става;
- изложености према том лицу по основу којих је банка изложена ризику измирења/испоруке и ризику друге уговорне стране, израчунатих у складу са одлуком из алинеје прве овог става.

Изложеност према групи повезаних лица по основу позиција из књиге трговања једнака је збиру изложености према сваком од лица која чине ту групу израчунатих на начин прописан у ставу 1. ове тачке.

Лимити изложености

58. Изложеност банке према једном лицу или групи повезаних лица не сме прећи 25% капитала банке.

Збир свих великих изложености банке не сме прећи 400% капитала банке.

Умањење изложености

59. Ради обрачуна лимита изложености из тачке 58. ове одлуке банка може умањити изложеност израчунату у складу с тач. 56. и 57. те одлуке за:

1) ефекте техника ублажавања кредитног ризика, и то на такав начин да:

- изложеност обезбеђену подобним инструментима нематеријалне кредитне заштите, као и инструментима материјалне кредитне заштите на које примењује једноставни метод, а у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке, третира као изложеност према пружаоцу кредитне заштите а не као изложеност према дужнику, под условом да се, у складу с том одлуком, необезбеђеној изложености према овом пружаоцу додељује једнак или нижи пондер кредитног ризика него необезбеђеној изложености према дужнику,

- уместо износа изложености израчунатог у складу с тач. 56. и 57. ове одлуке, користи ефективну вредност изложености (E^*) израчунату применом сложеног метода у складу са одлуком из алинеје прве ове одредбе;

- вредност изложености умањи до 50% вредности стамбене непокретности ако је та изложеност обезбеђена хипотеком на овој непокретности и ако банка вредност те непокретности утврђује најмање једном годишње, у складу са одлуком из алинеје прве ове одредбе;

2) следеће изложености:

- изложености према државама, централним банкама, територијалним аутономијама, јединицама локалне самоуправе, међународним развојним банкама, међународним организацијама и јавним административним телима којима се, у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке, додељује пондер кредитног ризика 0%, као и изложености обезбеђене њиховим гаранцијама,

- изложености обезбеђене готовином и готовинским еквивалентима депонованим код банке, као и кредити и депозити који су предмет споразума о билансном нетирању, у складу са одлуком из алинеје прве ове одредбе,

- изложености по основу неискоришћеног износа оквирних кредита (под условом да је уговорено да клијент или група клијената неискоришћени износ могу повући само ако то неће узроковати прекорачење лимита из тачке 58. ове одлуке) и друге ванбилансне ставке по којима не може доћи до плаћања а које су распоређене у категорију ниског ризика, у складу са одлуком из алинеје прве ове одредбе,

- изложености према чланицама банкарске групе чију контролу на консолидованој основи врши Народна банка Србије, а које се у консолидоване финансијске извештаје те групе укључују применом метода пуне консолидације,

– одбитне ставке од капитала прописане одлуком из алинеје прве ове одредбе.

Изузетно од става 1. одредба под 1) ове тачке, ако се сагласност за IRB приступ који је банка добила од Народне банке Србије у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке односи и на коришћење AIRB приступа – банка може за потребе израчунавања лимита изложености да користи сопствене процене ефеката средстава обезбеђења у облику финансијске имовине на износ изложености само ако су испуњени следећи услови:

1) да банка, поред минималних захтева за LGD параметар прописаних том одлуком, на одговарајући начин процењује утицај средстава обезбеђења у облику финансијске имовине на износ изложености;

2) да је методологија за процену ефеката средстава обезбеђења у облику финансијске имовине на износ изложености усклађена с методологијом коју банка користи за сопствене процене LGD параметра за израчунавање износа активе пондерисане кредитним ризиком, у складу с том одлуком.

Банка која износ изложености ради обрачуна лимита изложености умањује на начин прописан у ставу 1. одредба под 1), алинеја друга, и ставу 2. ове тачке дужна је да:

– спроводи редовне стрес тестове концентрације кредитног ризика, укључујући и вредност средства обезбеђења;

– умањи вредност средства обезбеђења за одговарајући износ ако стрес тестови указују на то да је износ добијен реализацијом тог средства нижи од износа утврђеног применом сложеног метода из става 1. одредба под 1), алинеја друга, ове тачке или сопственим проценама из става 2. те тачке.

Ризици улагања банке

60. Ризици улагања банке обухватају ризике њених улагања у друга правна лица и у основна средства и инвестиционе некретнине.

Улагања банке у једно лице које није лице у финансијском сектору не сме прећи 10% њеног капитала, при чему се под овим улагањем подразумева улагање којим банка стиче удео или акције лица које није лице у финансијском сектору.

Укупна улагања банке у лица која нису лица у финансијском сектору и у основна средства и инвестиционе некретнине банке не смеју

прећи 60% капитала банке, с тим што се ово ограничење не односи на стицање акција ради њихове даље продаје у року од шест месеци од дана овог стицања.

Ризици земље

61. Ризик земље је ризик који се односи на земљу порекла лица према коме је банка изложена, односно ризик могућности настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке због немогућности банке да наплати потраживања од овог лица из разлога који су последица политичких, економских или социјалних прилика у земљи порекла тог лица.

Ако банка одобрава пласмане лицима са седиштем или пребивалиштем ван територије Републике Србије, дужна је да у систем управљања ризицима укључи и ризик земље.

62. Ризик земље обухвата следеће ризике:

- политичко-економски ризик, под којим се подразумева могућност остваривања губитка због спречености банке да наплати потраживања услед ограничења утврђених актима државних и других органа државе порекла дужника, као и општих и системских прилика у тој држави;

- ризик трансфера, под којим се подразумева могућност остварења губитка због спречености банке да наплати потраживања исказана у валути која није званична валута државе порекла дужника, и то услед ограничења плаћања обавеза према повериоцима из других држава у одређеној валути која су утврђена актима државних и других дужника државе порекла.

63. Банка је дужна да утврђује и периодично мења лимите изложености ризику земље појединачно по држави порекла дужника и на регионалној основи, као и да утврди одговарајући ниво исправки вредности и резервисања по државама.

Оперативни ризик

64. Оперативни ризик је ризик од могућег настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке услед пропуста (ненамерних и намерних) у раду запослених, неодговарајућих унутрашњих процедура и процеса, неадекватног управљања информационим и другим системима у банци, као и услед наступања непредвидивих екстерних догађаја.

Оперативни ризик укључује и правни ризик.

65. Банка је дужна да идентификује и процени догађаје и изворе због којих могу настати губици у вези са оперативним ризиком, узимајући у обзир све значајне унутрашње и спољне факторе.

Банка је дужна да утврди ниво материјално значајних губитака по основу оперативног ризика и да их детаљно анализира, као и да процењује догађаје који могу довести до таквих губитака.

66. Банка мери, односно процењује изложеност оперативном ризику узимајући у обзир могућност, односно учесталост настанка тог ризика, као и његов потенцијални утицај на банку, с посебним освртом на догађаје за које је мало вероватно да ће настати али могу изазвати велике материјалне губитке.

При мерењу, односно процени оперативног ризика банка нарочито процењује да ли је овом ризику изложена или може бити изложена по основу увођења нових производа, активности, процеса и система, а процењује и активности чије је обављање поверила трећим лицима.

67. Запослени задужени за управљање оперативним ризиком дужни су да прате изложености овом ризику по врстама, узроцима и значају догађаја и да о томе редовно извештавају руководство банке, као и о мерама предузетим за ублажавање тог ризика.

68. Ради обезбеђивања континуитета пословања, управни одбор банке дужан је да усвоји план континуитета пословања (*Business Continuity Plan*) (у даљем тексту: BCP план), као и план опоравка активности у случају катастрофа (*Disaster Recovery Plan*) (у даљем тексту: DRP план), који омогућавају несметано и континуирано функционисање свих значајних система и процеса банке, као и ограничавање губитака у ванредним ситуацијама.

Извршни одбор банке одговоран је за:

- спровођење BCP плана и DRP плана, као и за обуку и упознавање запослених с њиховом улогом и одговорностима у случају наступања ванредних ситуација;
- измене BCP плана и DRP плана у складу с пословним променама, укључујући и промене у производима, активностима, процесима и системима, с променама у окружењу, као и с пословном политиком и стратегијом банке;

– редовно тестирање BCP плана и DRP плана, уз адекватну документованост резултата тестирања и њихово укључивање у извештавање управног одбора банке.

69. Ради обезбеђивања континуитета пословања, банка је дужна да:

1) утврди кључне пословне активности (укључујући и активности поверене трећим лицима), ресурсе и системе потребне за обављање пословних процеса, као и њихову међузависност и повезаност;

2) утврди критично време за поједине пословне процесе, односно период после ког је неопходно поново успоставити ове процесе;

3) процени ризике који могу довести до прекида континуитета пословања банке и утицати на финансијско стање и/или репутацију банке;

4) процени вероватноћу настанка и значаја утицаја ризика из одредбе под 3) овог става на континуитет пословања банке;

5) усвоји стратегију опоравка у којој ће утврдити следеће основне циљеве које треба да оствари у случају прекида пословања:

- приоритете опоравка,
- прихватљив ниво активности,
- прихватљив ниво ризика и технике за ублажавање идентификованих ризика,
- време опоравка, односно период до поновног успостављања редовних пословних процеса, који би требало да буду краћи у односу на критично време.

70. BCP план садржи нарочито:

- опис процедура у случају прекида пословања;
- списак свих ресурса неопходних за поновно успостављање континуитета пословања;
- именовање тимова који ће бити одговорни за поновно успостављање пословања у случају настанка непредвиђених догађаја;
- јасно утврђене дужности и одговорности тимова из алинеје треће ове тачке и појединих чланова тих тимова, као и план интерних и екстерних линија комуникације;
- резервну локацију за случај прекида пословања и немогућности поновног успостављања пословних процеса на примарној локацији.

71. DRP план обезбеђује могућност поновног успостављања опоравка система информационе технологије какав је био пре прекида пословања, укључујући и процедуре израде и чувања резервних копија свих података потребних за поновно успостављање процеса који подржавају тај систем.

DRP план садржи нарочито:

- процедуре за опоравак система информационе технологије у случају наступања катастрофалних догађаја;
- приоритете оправка ресурса информационе технологије;
- именовање тимова који ће бити одговорни за опоравак система информационе технологије;
- јасно утврђене дужности и одговорности тимова из алинеје треће ове тачке и појединих чланова тих тимова;
- резервну локацију за опоравак система информационе технологије.

72. Банка је дужна да, у случају настанка околности које захтевају примену BCP плана и DRP плана, обавести Народну банку Србије, и то у року од једног дана, о свим релевантним чињеницама и околностима које се на то односе.

***Ризици који настају по основу увођења
нових производа/услуга***

73. Банка је дужна да системом за управљање ризицима благовремено обухвати и све ризике који настају по основу увођења нових производа или услуга, укључујући и нове активности у вези с процесима и системима банке.

Банка одговарајућим унутрашњим актима утврђује шта се сматра новим производима или услугама и уређује процес доношења одлуке о увођењу тих производа, односно услуга.

Банка је дужна да, пре увођења новог производа или услуге, изврши анализу:

- свих ризика који могу настати као последица увођења тог производа или услуге, укључујући и ризик од прања новца и финансирања тероризма;
- утицаја увођења тог производа или услуге на ризични профил банке;
- утицаја увођења тог производа или услуге на могућност адекватног управљања ризицима који настају по том основу.

При доношењу одлуке из става 2. ове тачке банка узима у обзир и резултате анализе из става 3. те тачке.

Банка је дужна да Народну банку Србије обавести о увођењу новог производа или услуге најкасније 30 дана пре планираног њиховог увођења и да јој уз то обавештење достави одлуку из става 2. ове тачке и резултате анализе из става 3. те тачке.

Рок из става 5. ове тачке рачуна се од дана достављања уредне документације из тог става.

***Ризици који настају по основу активности
које је банка поверила трећим лицима***

74. Банка је дужна да системом за управљање ризицима благовремено обухвати и све ризике који настају по основу активности у вези с њеним пословањем које је поверила трећем лицу а оно их обавља као своју претежну делатност, односно има одговарајуће искуство у обављању тих активности.

Активностима из става 1. ове тачке сматрају се активности које банци омогућавају обављање послова из члана 4. Закона о банкама, а не сматрају се набавка робе и стандардизованих услуга као што су услуге у вези с коришћењем телекомуникација, услуге оглашавања, услуге чишћења, услуге испитивања тржишта и сл.

Активностима из става 1. ове тачке сматрају се и активности у вези с платним прометом које банка може поверити у складу са законом којим се уређује платни промет.

Поверавање активности врши се на основу уговора закљученог између банке и лица коме се те активности поверавају (у даљем тексту: пружалац услуга).

75. Банка која намерава да одређене активности повери трећем лицу дужна је да политикама за управљање ризицима из тачке 7. ове одлуке уреди:

- процес одлучивања о поверавању тих активности и критеријуме за доношење те одлуке, на начин којим се обезбеђује да се поверавањем активности не угрози редовно пословање банке, ефикасно управљање ризицима банке и њен систем унутрашњих контрола;
- начин укључивања тих активности у процес управљања ризицима и у систем интерног извештавања о ризицима;
- начин на који банка обезбеђује континуитет пословања у вези са активностима које је поверила и мере које предузима у случају раскида уговорног односа с лицима чије услуге користи, као и у случају привременог застоја или престанка пружања тих услуга;

– начин вршења надзора над обављањем активности које је поверила, укључујући и надзор над усклађеношћу тих активности с прописима, добрим пословним обичајима и пословном етиком банке.

75а. Пре доношења одлуке о сваком појединачном поверавању активности, односно о промени пружаоца услуга – банка је дужна да:

1) изврши детаљну анализу потенцијалног пружаоца услуга, која се односи на његову способност пружања услуга, финансијско стање и пословну репутацију;

2) утврди да ли прописи државе или држава у којима потенцијални пружалац услуга послује омогућују Народној банци Србије несметано вршење непосредне контроле тог пословања у делу који се односи на обављање поверених активности или је у вези с њима;

3) процени могуће потешкоће и време потребно за избор другог пружаоца услуга, или могући наставак обављања поверених активности у банци у случају престанка њиховог обављања.

При доношењу одлуке из става 1. ове тачке, банка нарочито цени утицај поверавања из тог става на:

- континуитет пословања и репутацију банке;
- трошкове, финансијски резултат, ликвидност и солвентност банке;
- ризични профил банке;
- квалитет услуга које банка пружа клијентима.

76. Банка може одређену активност да повери, односно пружаоца услуга да промени само ако, најкасније 30 дана пре закључења уговора о поверавању активности, о томе обавести Народну банку Србије и уз то обавештење достави следећу документацију:

1) одлуку надлежног органа управљања банком о поверавању активности, односно о промени пружаоца услуга;

2) основне податке о пружаоцу услуга (пословно име и седиште, односно име и пребивалиште);

3) опис активности које банка поверава, критеријуме које је пружалац услуга дужан да испуни да би му банка поверила активности, као и рок на који ће активности бити поверене;

4) нацрт уговора из тачке 74. став 4. ове одлуке;

5) резултате анализе из тачке 75а. став 1. одредба под 1) ове одлуке;

6) резултате процене из тачке 75а. став 1. одредба под 3) ове одлуке;

7) резултате процене из тачке 75а. став 2. ове одлуке.

Ако пружалац услуга има седиште изван Републике Србије или је уговорено да поверене активности обавља изван Републике Србије – банка је дужна да, осим документације утврђене у ставу 1. ове тачке, Народној банци Србије достави доказе о томе да прописи државе, односно држава у којима пружалац услуга послује омогућавају Народној банци Србије несметано вршење непосредне контроле тог пословања у делу који се односи на обављање поверених активности или је у вези с њима.

Рок из става 1. ове тачке рачуна се од дана достављања уредне документације из тог става.

77. Банка је дужна да обезбеди да пружалац услуга омогући банци, спољном ревизору и Народној банци Србије благовремени и неограничени приступ документацији и подацима у вези с повереним активностима.

77а. Пружалац услуга може другом лицу поверити активности које је банка њему поверила само уз претходну сагласност банке, коју она даје у сваком појединачном случају уз сходну примену одредаба тач. 75, 75а. и 77. ове одлуке.

Банка може сагласност из става 1. ове тачке дати само ако је најкасније 30 дана пре тога обавестила Народну банку Србије о намеравању поверавању активности из тог става и уз то обавештење доставила следећу документацију:

- 1) нацрт одлуке надлежног органа управљања банком о давању сагласности из става 1. ове тачке;
- 2) основне податке о другом лицу из става 1. ове тачке (пословно име и седиште, односно име и пребивалиште);
- 3) опис активности које пружалац услуга поверава, критеријуме које је друго лице из става 1. ове тачке дужно да испуни да би му пружалац услуга поверио активности, као и рок на који ће активности бити поверене;
- 4) нацрт уговора између пружаоца услуга и другог лица из става 1. ове тачке о поверавању активности из тог става;
- 5) резултате анализе из тачке 75а. став 1. одредба под 1) ове одлуке;
- 6) резултате процене из тачке 75а. став 1. одредба под 3) ове одлуке;
- 7) резултате процене из тачке 75а. став 2. ове одлуке.

Ако друго лице из става 1. ове тачке има седиште изван Републике Србије или је уговорено да поверене активности обавља изван Републике Србије – банка је дужна да, осим документације утврђене у ставу 2. ове тачке, Народној банци Србије достави доказе о томе да прописи државе, односно држава у којима то лице послује омогућавају Народној банци Србије несметано вршење непосредне контроле тог пословања у делу који се односи на обављање поверених активности или је у вези с њима.

Рок из става 2. ове тачке рачуна се од дана достављања уредне документације из тог става.

78. Банка одговара за активности у вези с њеним пословањем које је поверила трећем лицу.

Ако у поступку контроле утврди да банка, због пропуста у раду пружаоца услуга или другог лица из тачке 77а. ове одлуке, не поступа у складу са овом одлуком и другим прописима – Народна банка Србије може наложити банци да раскине уговор о поверавању активности закључен с пружаоцем услуга.

IV. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

80. Банка ће, од дана ступања на снагу ове одлуке, тестирати примену одредаба те одлуке како би била спремна да своје пословање у потпуности усклади с тим одредбама најкасније 31. децембра 2011. године.

О резултатима тестирања извршеног у смислу става 2. ове тачке банка ће обавестити Народну банку Србије достављањем извештаја на обрасцима ВИ-ЛИ и ВИ-ГПЛ прописаним одлуком којом се уређује извештавање банака, према стању на дан 30. септембра 2011. године, и то најкасније 20. октобра 2011. године.

81. Даном почетка примене ове одлуке престају да важе Одлука о управљању ризицима банке („Службени гласник РС”, бр. 129/2007, 63/2008 и 112/2008) и Одлука о управљању ризиком ликвидности банке („Службени гласник РС”, бр. 18/2011).

82. Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику РС”, а примењује се од 31. децембра 2011. године.

ИО НБС бр. 42
16. јуна 2011. године
Београд

Председавајући
Извршног одбора Народне банке Србије
Г у в е р н е р

Народне банке Србије

др Дејан Шошкић, с.р.